

Kwiecień 2011 roku

Niniejsze zestawienie nie jest wiążące dla Trybunału i nie ma charakteru wyczerpującego

Zniesienie kary śmierci

Kara śmierci jako nieludzkie i poniżające traktowanie

Zjawisko korytarza śmierci

Soering przeciwko Wielkiej Brytanii (skarga nr 14038/88)

7 lipca 1989 roku

Pan Jens Soering, obywatel niemiecki, przebywał w więzieniu w Anglii gdzie oczekiwał na ekstradycję do Stanów Zjednoczonych Ameryki w związku z zarzutem zasztytowania rodziców swojej narzeczonej. W skardze zarzucił, że pomimo zapewnień przedstawionych rządowi Wielkiej Brytanii istniało poważne prawdopodobieństwo, że w razie ekstradycji do USA zostanie on skazany na karę śmierci. Utrzymywał, że szczególnie z powodu zjawiska korytarza śmierci, polegającego na przebywaniu przez wiele lat w ekstremalnym stresie i psychologicznej traumie w czasie oczekiwania na egzekucję, gdyby jego ekstradycja została wykonana, byłby poddany nieludzkiemu i poniżającemu traktowaniu oraz karze sprzecznej z Artykułem 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał, że ekstradycja Soeringa do USA naraziłaby go na rzeczywiste ryzyko traktowania sprzecznego z Artykułem 3. Dochodząc do tego wniosku Trybunał uwzględnił bardzo długi czas jaki w USA skazani spędzają w celach śmierci w ekstremalnych warunkach ze stale wzmagającą się męką oczekiwania na egzekucję oraz osobiste okoliczności Soeringa, zwłaszcza jego wiek oraz stan psychiczny w czasie popełnienia przestępstwa. Trybunał zauważył również, że uzasadniony cel ekstradycji mógł być osiągnięty środkami, które nie pociągałyby za sobą cierpienia o tak wyjątkowej intensywności i długim okresie trwania. W rezultacie, jeżeli Wielka Brytania dokonałaby ekstradycji naruszałaby Artykuł 3.

Ryzyko skazania na karę śmierci

Bader i Kanbor przeciw Szwecji (skarga nr 13284/04)

8 listopada 2005 roku

Skarżącymi są obywatele Syrii, stanowiący czteroosobową rodzinę, których wnioski o udzielenie azylu w Szwecji zostały oddalone i którym następnie doręczono nakazy deportacji do Syrii. Złożyli oni skargę argumentując, że skoro w Syrii ojciec rodziny został skazany pod swoją nieobecność na karę śmierci za współudział w morderstwie to istnieje rzeczywiste ryzyko, że jeżeli powróciłby do kraju egzekucja zostałaby wykonana.

Trybunał uwzględnił, że pan Bader miał słuszną i uzasadnioną obawę, że kara śmierci na jaką został skazany byłaby wykonana gdyby został zmuszony do powrotu do swojego kraju. Skoro egzekucje były wykonywane bez żadnego nadzoru czy odpowiedzialności publicznej, okoliczności jej wykonania nieuchronnie wywołałyby znaczny strach i cierpienie. W kwestii postępowanie karnego, które doprowadziło do wyroku śmierci Trybunał uznał, że z powodu doraźnego charakteru i całkowitego braku poszanowania prawa do obrony, postępowanie odbyło się z rażącym pozbawieniem prawa do rzetelnego

procesu. Trybunał uznał, że kara śmierci nałożona na Badera w wyniku nierzetelnego procesu wywoła u niego oraz jego rodziny dodatkowe obawy dotyczące ich przyszłości jeżeli byliby zmuszeni do powrotu do Syrii. Tak więc, wykonanie deportacji skarżącego do Syrii stanowiłoby naruszenie Artykułów 2 i 3 Konwencji.

Sprawy w toku:

Rrapo przeciwko Albanii (skarga nr 58555/10)

Pan Rrapo jest obywatelem Albanii oraz Stanów Zjednoczonych. W chwili obecnej przebywa w więzieniu w USA będąc pozbawionym wolności w następstwie jego ekstradycji z Albanii. Ma stanąć przed sądem pod zarzutem wielu poważnych przestępstw kryminalnych, z których jedno zagrożone jest karą śmierci. Na wniosek Rrapo, przed jego ekstradycją, Trybunał zasygnalizował Rządowi Albanii aby ten nie wydawał go do USA, jednakże ekstradycja została wykonana 24 listopada 2010 roku.

Jeszcze w czasie aresztu w Albanii Rrapo złożył skargę zarzucając, że jego prawa gwarantowane przez Konwencję byłyby naruszone w rezultacie jego ekstradycji do USA z uwagi na ryzyko kary śmierci gdyby został osądzony i skazany.

Babar Ahmad i inni przeciwko Wielkiej Brytanii (skarga nr 24027/07)

8 lipca 2010 roku

Pomiędzy 2004 a 2006 rokiem wszystkim czterem skarżącym zostały postawione zarzuty popełnienia różnych przestępstw o charakterze terrorystycznym w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Rząd USA wniósł o ekstradycję skarżących z Wielkiej Brytanii. W rezultacie, wszyscy czterej zostali zatrzymani i aresztowani na czas trwania postępowania ekstradycyjnego. Skarżący argumentują, że jako osoby nie będące obywatelami USA, podejrzane o członkostwo w Al-Kaidzie lub pomocnictwo i podżeganie do popełnienia aktów międzynarodowego terroryzmu, byliby narażeni na uznanie za „walczących po stronie wroga” na mocy Sekcji 2, *United States Military Order* nr 1 z listopada 2001 i jako tacy, mogliby zostać zatrzymani, osądzeni przez komisję wojskową i skazani na karę śmierci. Ambasada USA udzieliła dyplomatycznych gwarancji, że skarżący byliby sądzeni przed sądem federalnym a nie komisją wojskową, i nie byliby traktowani jako „walczący po stronie wroga”.

W swojej decyzji Trybunał uwzględnił, że nie istniały powody do przypuszczenia, że Rząd Stanów Zjednoczonych złamałby udzielone gwarancje dyplomatyczne. Nie zachodziło zatem rzeczywiste ryzyko, że skarżący zostaliby uznani za „walczących po stronie wroga” z konsekwencją jaką by to za sobą pociągało, w postaci możliwości orzeczenia kary śmierci. W rezultacie, ta część skargi została uznana za niedopuszczalną.

Ryzyko ukamienowania

Jabari przeciwko Turcji (skarga nr 40035/98)

11 października 2000 roku

Pani Hoda Jabari, obywatelka irańska, uciekła z Iranu gdzie była pozbawiona wolności za utrzymywanie stosunków z żonatym mężczyzną. Zatrzymana w Istambule za posługiwanie się fałszywym paszportem kanadyjskim, zarzuciła, że gdyby powróciła do Iranu byłaby narażona na rzeczywiste ryzyko ukamienowania. UNHCR nadał jej status uchodźcy stwierdzając, że gdyby wróciła do Iranu byłaby narażona na niehumanitarną karę, w szczególności ukamienowanie.

Trybunał potraktował z należytą powagą wniosek UNHCR co do ryzyka na jakie narażona byłaby pani Jabari gdyby została deportowana do Iranu. Zwracając uwagę na to, że kara śmierci przez ukamienowanie za cudzołóstwo nadal obowiązywała i mogła zostać użyta przez władze irańskie Trybunał stwierdził, że istniało rzeczywiste ryzyko, że w razie powrotu Jabari do Iranu może ona zostać poddana traktowaniu sprzecznemu z Konwencją. Tak więc, wykonanie nakazu jej deportacji do Iranu stanowiłoby naruszenie Artykułu 3.

Kara śmierci jako rezultat niesprawiedliwego procesu

Öcalan przeciwko Turcji (skarga nr 46221/99)

12 maja 2005 roku

Abdullah Öcalan jest obywatelem tureckim, odbywającym karę dożywotniego pozbawienia wolności w tureckim więzieniu. Przed zatrzymaniem był liderem PKK (Partii Pracujących Kurdystanu). Został zatrzymany w Kenii w dyskusyjnych okolicznościach wieczorem 15 lutego 1999 roku a następnie przewieziony do Turcji, gdzie został skazany na śmierć w czerwcu 1999 roku za czyny mające na celu doprowadzenie do oddzielenia się części tureckiego terytorium. W następstwie zniesienia w prawie tureckim, w sierpniu 2002 roku, kary śmierci w czasie pokoju, Sąd Bezpieczeństwa Państwa w Ankarze zamienił Öcalanowi, w październiku 2002 roku, karę śmierci na karę dożywotniego pozbawienia wolności. Öcalan zaskarżył wymierzenie oraz ewentualne wykonanie kary śmierci w jego przypadku.

Zastosowanie kary śmierci: brak naruszenia Artykułów 2, 3 oraz 14, ponieważ kara śmierci została zniesiona, a kara wymierzona Panu Öcalan zmieniona poprzez przekształcenie na dożywotnie więzienie.

Praktyka Państw Stron Konwencji dotycząca kary śmierci: Trybunał stwierdził, że kara śmierci w czasie pokoju została uznana w Europie za nieakceptowaną formę kary, która na mocy Artykułu 2 nie jest już dopuszczalna. Jednakże, nie udało się znaleźć ostatecznej odpowiedzi na pytanie, czy Państwa Strony uznały praktykę wykonywania kary śmierci za nieludzkie i poniżające traktowanie sprzeczne z Artykułem 3. W każdym razie Trybunał stwierdził, że wykonanie kary śmierci orzeczonej w wyniku nierzetelnego procesu byłoby sprzeczne z Konwencją, nawet gdyby Artykuł 2 interpretować jako nadal zezwalający na karę śmierci.

Kara śmierci w wyniku nierzetelnego procesu sądowego: Trybunał zauważył, że Artykuł 2 wykluczył wykonanie kary śmierci w stosunku do osoby, której proces sądowy był nierzetelny. Strach i niepewność przyszłości wywoływane przez wyrok śmierci, tam gdzie istniała realna możliwość, że wyrok zostanie wykonany, w sposób nieunikniony wywołuje silne ludzkie cierpienie. Takie cierpienie nie mogło być oddzielone od nierzetelnego postępowania zakończonego wydaniem wyroku, który zważywszy, że dotyczy ludzkiego życia, stał się bezprawny na mocy Konwencji.

W przypadku Öcalana moratorium na wykonywanie kary śmierci w Turcji obowiązywało od 1984 roku a turecki rząd zawiesił egzekucję zgodnie z zastosowanym przez Trybunał środkiem tymczasowym. Jednak, uwzględniając, że Pan Öcalan był najbardziej poszukiwaną osobą w Turcji, ryzyko wykonania na nim wyroku istniało przez ponad 3 lata do czasu podjęcia decyzji o zniesieniu kary śmierci. W rezultacie nałożenie kary śmierci w wyniku nierzetelnego procesu sądowego przez sąd, którego niezawisłość i bezstronność budziły wątpliwość, oznaczało nieludzkie traktowanie, sprzeczne z Artykułem 3.

Kara śmierci jako taka sprzeczna z Konwencją

Al-Saadoon i Mufdhi przeciwko Wielkiej Brytanii (skarga nr 61498/08)

2 marca 2010 roku

Sprawa dotyczyła skargi dwóch obywateli irackich, sunnitów, oskarżonych o udział w zabójstwie brytyjskich żołnierzy krótko po inwazji na Irak w 2003 roku co do tego, że przekazanie ich przez władze brytyjskie do irackiego aresztu naraziło ich na rzeczywiste ryzyko ich egzekucji przez powieszenie.

Kara śmierci jako nieludzkie i poniżające traktowanie: Trybunał podkreślił, że chociaż 60 lat temu, gdy Konwencja była przyjmowana kara śmierci nie naruszała standardów międzynarodowych, to w kolejnych latach miała miejsce ewolucja w kierunku jej całkowitego zniesienia w prawie i praktyce wszystkich 47 Państw Członków Rady Europy/Stron Konwencji. Dwa Protokoły do Konwencji weszły w życie znosząc karę śmierci w czasie pokoju (Protokół 6) oraz w każdych okolicznościach (Protokół 13). Wielka Brytania ratyfikowała oba. Wszystkie Państwa Strony Konwencji, za wyjątkiem

dwóch, podpisały Protokół 13. Z Państw, które podpisały Protokół 13 tylko trzy go nie jeszcze nie ratyfikowały. To wskazuje, że Artykuł 2 został zmieniony tak aby zakazać kary śmierci w każdych okolicznościach. Tak więc Trybunał uznał, że kara śmierci, która niosła za sobą umyślne i zaplanowane zniszczenie istoty ludzkiej przez organy państwa, wywołując ból i intensywne cierpienie psychiczne będące rezultatem świadomości nadchodzącej śmierci, mogła być uznana za nieludzką i poniżającą oraz, jako taką, za sprzeczną z Artykułem 3 Konwencji.